

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2015. Bu gayri resmi çeviri, Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır.

© Republic of Turkey, 2015. Unofficial translation made by the Human Rights Department of the Ministry of Justice Directorate General for International Law and Foreign Relations This translation does not bind the Court.

© République de Turquie, 2015. Cette traduction non officielle a été faite par la Direction des Droits de l'Homme de l'Unité des Relations extérieures et juridiques du Ministère de la Justice. Elle ne lie pas la Cour.

Tematik Bilgi Notu – Tutuklu/Hükümlülerin Sağlık Hakları

Şubat 2016

İşbu Tematik Bilgi Notu, Mahkeme açısından bağlayıcı değildir ve tüm ayrıntıları içermemektedir.

Tutuklu/Hükümlülerin Sağlık Hakları

Ayrıca bkz. [“Tutuklama şartları ve hükümlülere müdahale”](#), [“Tutuklama ve ruh sağlığı”](#) ve [“Cezaevlerinde açlık grevleri”](#)

“... [Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin](#) 3. maddesi uyarınca, Devlet, bir kişinin insan onuruyla bağdaşan koşullarda alıkonmasını, tedbirin infazına yönelik yol ve yöntemin kişiyi, alıkonmanın doğasında kaçınılmaz olarak bulunan sıkıntı düzeyini aşacak yoğunlukta ızdırap ve zorluğa maruz bırakmamasını, infazın pratik gerekliliklerini dikkate alarak, diğer şeylerin yanı sıra kişiye gerekli tıbbi yardımı sağlamak suretiyle, sağlık ve refahının yeterince sağlandığını güvence altına almakla yükümlüdür...” (26 Ekim 2000 tarihli [Kudla / Polonya](#) (Büyük Daire) kararı, § 94)

Tutuklu/Hükümlüye Yetersiz Gıda Sağlanması

[Moisejevs / Letonya](#)

15 Haziran 2006

Tutuklu olarak yargılanan başvuran özellikle, hakkındaki kamu davası duruşmalarına katılmak amacıyla cezaevinden bölge mahkemesine nakledildiği günlerde, kendisine yiyecek sağlanmaması nedeniyle insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleye tabi tutulduğunu ileri sürmüştür.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (“AİHM” veya “Mahkeme”), başvuranın maruz kaldığı sıkıntının aşağılayıcı muamele kapsamına girdiğini tespit ederek, alıkonduğu süreçte başvurana yeterli besinin sağlanmaması nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (“AİHS” veya “Sözleşme”) **3. maddesinin** (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Letonya Hükümeti, başvuranın duruşma günlerinde kendisine normal bir öğün sağlanmadığı ve bir dilim ekmek, bir soğan ve balık ızgara veya köfteyle sınırlı bir öğün sağlandığı yönündeki iddiasını inkâr etmemiştir. Mahkeme, özellikle başvuranın duruşmalara katılmasının normal olarak gerginliğini arttırması dikkate alındığında, bu tür bir öğünün, vücudun fonksiyonel ihtiyaçlarını karşılaması bakımından açıkça yetersiz olduğu kanısına varmıştır. Mahkeme özellikle, başvuran tarafından yapılan şikâyetin ardından, başvuranın ve diğer sanıkların bölge mahkemesine ait binalarda bulduklarında daha fazla yiyecek almaya başladıklarını ve böylece yetkililerin dağıtılan yiyeceklerin yetersiz olduğunun farkına vardıklarını vurgulamıştır. Mahkeme ayrıca, akşamları cezaevine dönüştü birçok kez tam bir öğün yerine sadece ekmek aldığı iddiasında bulunan başvuranın bu iddiasının Letonya Hükümeti tarafından reddedilmediğini belirtmiştir. Dolayısıyla Mahkeme, başvuranın 2000 yılının son dönemlerinden önce, duruşma günlerinde düzenli olarak açlık çektiği sonucuna varmıştır.

Fiziksel Hastalığı Bulunan Tutuklu/Hükümlülere Yönelik Tıbbi Yardım

Mouisel / Fransa

14 Kasım 2002

15 yıllık hapis cezası infaz edilmekte olan başvurana 1999 yılında lenfositik lösemi teşhisi konulmuştur. Başvuranın durumu daha da kötüleştiğinde, gündüzleri bir hastanede kemoterapi seanslarına başlamıştır. Başvuran hastaneye nakledilirken zincirlenmiştir. Başvuran ayrıca, kemoterapi seansları esnasında ayaklarının zincirlendiğini ve el bileklerinden birinin yatağa bağlandığını iddia etmiştir. Başvuran, bu koşullardan ve gardiyanların kendisine karşı saldırgan davranışlarından şikâyet ederek, 2000 yılında tedaviyi bırakmaya karar vermiştir. Başvuran daha sonra, hastaneye daha yakın olması amacıyla başka bir cezaevine nakledilmiş ve 2001 yılında, tıbbi tedavi ya da bakım görmesine yönelik bir yükümlülüğe tabi tutulması koşuluyla tahliye edilmiştir. Başvuran, Sözleşme’nin 3. maddesine (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) dayanarak, ağır hasta olmasına rağmen tutuklu olarak kalmasından ve tutukluluk koşullarından şikâyet etmiştir.

Mahkeme özellikle, hastalığının ilerlemesinden dolayı başvuranın durumunun devam eden tutukluluğu açısından giderek daha da uygunsuz olmasına rağmen, cezaevi yetkililerinin herhangi bir özel tedbir almadığını belirterek, başvuranın şartlı tahliyesine kadar geçen süre bakımından Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Başvuranın durumu, hastaneye yatırılması ve tedavinin niteliği dikkate alındığında, Mahkeme, başvuranın kelepçelenmesinin, oluşabilecek güvenlik riskleriyle orantısız olduğu kanısına varmıştır. Ayrıca bu tedavi, Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesinin (CPT) tutukluların nakledilme ve tıbbi açıdan muayene edilme koşullarına ilişkin tavsiyelerine ters düşmüştür.

Sakkopoulos / Yunanistan

15 Ocak 2004

Kalp yetmezliği ve şeker hastalığı bulunan başvuran, sağlık durumunun devam eden tutukluluğu açısından uygun olmadığını beyan etmiştir.

Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edilmediğine** karar vermiştir. Mahkeme, başvuranın sağlık durumunun inkar edilemez bir şekilde endişeye neden olduğunu gözlemlemiştir. Ancak Mahkemenin elinde bulunan deliller, başvuranın tutukluluğu esnasında sağlık durumunun kötüleşmesinin cezaevi yetkililerine atfedilemeyeceğini göstermiştir. Ayrıca, Yunan yetkililer genel olarak, özellikle uygun sağlık bakımını sağlayarak, başvuranın fiziksel bütünlüğünün korunmasına yönelik yükümlülüklerini yerine getirmişlerdir. Bu nedenle, başvuranın tutukluluk koşullarının Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı muamele teşkil ettiği tespit edilmemiştir.

Tekin Yıldız / Türkiye

10 Kasım 2005

Terör örgütüne üye olduğu gerekçesiyle hapis cezasına mahkûm edilen başvuran, tutuklu olduğu dönemde, Wernicke-Korsakoff sendromuna (B1 vitamini (Tiyamin) eksikliğinden kaynaklanan belirli beyin fonksiyonlarının kaybından ortaya çıkan ansefalopati) yakalanmasına neden olan uzun bir açlık grevine başlamıştır. Başvuranın cezası, sağlığı açısından uygun olmaması nedeniyle altı ay ertelenmiş ve başvuranın semptomlarının devamlılık gösterdiği kaydedilen bir rapora dayanılarak, söz konusu tedbir uzatılmıştır. Bir sonraki sağlık muayenesinin sonuçları ışığında, başvuranın cezası tamamen iyileşme

gerçekleşene kadar ertelenmiştir. Başvuran, faaliyetlerine yeniden başladığı şüphesiyle yakalanıp tekrar cezaevine gönderilmiştir. Başvuranın savunma yapmasını gerektiren herhangi bir husus bulunmadığı yönündeki önceki karara rağmen, başvuran sekiz ay boyunca cezaevinde kalmıştır.¹

Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, başvuranın sağlık durumunun tutukluluğu açısından uygun olmadığına sürekli olarak tespit edildiğini ve bu tespitlere şüphe düşürecek herhangi bir unsur bulunmadığını gözlemlemiştir. Başvuranın sağlık durumunda herhangi bir değişiklik olmamasına rağmen cezaevine geri dönmeye ve sekiz ay boyunca tutuklu kalmasına karar veren ulusal yetkililerin, Sözleşme'nin 3. maddesinin gereklilikleri doğrultusunda hareket ettiği değerlendirilemez. Başvuranın, kaçınılmaz olarak tutukluluk ve Wernicke-Korsakoff sendromu gibi durumların tedavisinin doğasında bulunan sıkıntıdan daha fazla sıkıntıya maruz bırakılması, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele teşkil etmiştir. Mahkeme ayrıca, başvuranın sağlık durumunda bu tür bir olumsuzluğa dayanabilmesini sağlayacak önemli bir gelişme olmadan cezaevine geri gönderilmiş olması durumunda, Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlalinin ortaya çıkacağını belirtmiştir.

Mahkeme ayrıca, Sözleşme'nin **46. maddesi** (kararların bağlayıcılığı ve infazı) uyarınca, Türkiye'de adli tıp raporlarına ilişkin resmi sisteme yönelik olarak ortaya çıkan belirli sorunların düzeltilmesi bakımından uygun olarak değerlendirdiği tedbirleri, istisnai olarak, davalı Devlete bildirmeyi gerekli görmüştür.

Serifis / Yunanistan

2 Kasım 2006

Başvuran, sağlık durumu –sol eli trafik kazası nedeniyle felç olmuştu ve ayrıca multipl sklerozu bulunmaktaydı- dikkate alındığında, devam eden tutukluluk durumunun insanlık dışı muamele olduğunu iddia etmiştir.

Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mahkeme, başvuranın hastalığının ciddiyetine rağmen, Yunan yetkililerin başvuranın tutukluluğu esnasında esas ihtiyaçlarını karşılayacak tıbbi yardım

¹ AiHM, 53 benzer dava grubuyla bağlantılı olarak, başvuranların sağlık durumlarını hapis cezalarının infazı açısından değerlendirmekle yetkili olan bir bilirkişi komitesiyle birlikte cezaevlerinin denetlenmesi amacıyla, Türkiye'ye araştırma heyeti göndermiştir.

türünü kendisine sağlamayı geciktirdiklerinin dava dosyasında açık bir şekilde görüldüğünü belirterek, yetkililerin, başvuranın cezaevinde bulunduğu ilk iki yıl süresince kendisinin sağlığıyla ilgilenme yönteminin, başvurunu tutukluluğun doğasında var olan kaçınılmaz ıstırap düzeyini aşacak yoğunlukta bir sıkıntı veya zorluğa maruz bıraktığı kanısına varmıştır.

Tarariyeva / Rusya

14 Aralık 2006

Başvuran bu davada, yetersiz ve kusurlu tıbbi yardım nedeniyle, oğlunun gözetiminde tutulurken ölmesinden ve sorumluların belirlenip cezalandırılmamasından şikâyet etmiştir. Başvuran ayrıca, oğlunun cezaevindeki tutukluluğu esnasında ilaçların eksik olmasından, devlet hastanesinde ellerinin kelepçelenmesinden ve devlet hastanesinden cezaevi hastanesine nakil koşullarından şikâyet etmiştir.

Mahkeme, başvuranın oğluna sağlanan kusurlu tıbbi yardım ile ölümü arasında bir illiyet bağı bulunduğunun ulusal sağlık uzmanları tarafından teyit edildiğini ve Rusya Hükümeti tarafından reddedilmediğini gözlemlemiştir. Mahkeme, başvuranın yaşam hakkının yetkililerce korunmaması nedeniyle, Sözleşme'nin **2. maddesinin** (yaşam hakkı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mahkeme ayrıca yetkililerin, yeterli ve kapsamlı bir şekilde başvuranın oğlunun ölüm nedeninin belirlenmesine ve sorumluların adaletin önüne çıkarılmasına yönelik pozitif yükümlülüklerini yerine getirememelerinden dolayı, Sözleşme'nin **2. maddesinin ihlal edildiğine** karar vermiştir.

Mahkeme sivil hastanedeki kelepçeleme hususuyla ilgili olarak, başvuranın oğlunun sağlık durumu, güvenlik riski oluşturacağından endişe edilmesine yönelik herhangi bir nedenin olmayışı ve silahlı polis memurları tarafından sürekli olarak gözetim altında tutulmasını dikkate alarak, belirtilen koşullarda uygulanan sınırlamaların, Sözleşme'nin **3. maddesine aykırı olarak** insanlık dışı muamele teşkil ettiğini tespit etmiştir.

Son olarak Mahkeme, başvuranın oğlunun cezaevi hastanesine nakledilme koşullarıyla ilgili olarak, başvuranın oğlunun ağır durumunu, yolculuğun süresini ve sağlık durumuna yönelik zararlı etkilerini göz önünde bulundurarak, başvuranın oğlunun standart cezaevi minibüsü ile nakledilmesinin mağduriyetine önemli ölçüde katkıda bulunduğuna ve bu nedenle **Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı olarak** insanlık dışı muamele teşkil ettiğine karar vermiştir.

Testa / Hırvatistan

12 Temmuz 2007

Dolandırıcılık nedeniyle hapis cezası infaz edilmekte olan ve oldukça yüksek seviyede viremi (kanda virüslerin bulunması) ile birlikte kronik hepatiti (Hepatit C) bulunan başvuran, özellikle yeterli tıbbi tedavi ve genel sağlık kontrollerinin sağlanmamasından, yetersiz beslenme düzeninden ve yeterli dinlenme imkânı bulunmamasından şikâyet etmiştir.

Mahkeme, başvuranın maruz bırakıldığı kötü muamelenin mahiyeti, süresi ve ağırlığının ve sağlığı üzerine bütün olumsuz etkilerinin insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele olarak nitelendirilebileceğini dikkate alarak, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, başvuranın kronik hepatiti için gerekli olan tıbbi bakım ve yardımın sağlanmaması ile birlikte başvuranın iki yıldan fazla bir süre katlanmak zorunda kaldığı cezaevi koşullarının, başvuranın insanlık onurunu zedelediğini ve başvuranın hislerinde, kendisini küçük düşürebilecek ve itibarını zedeleyebilecek ve muhtemelen fiziksel ve ahlaki direncini kırabilecek manevi acı ve aşağılık duygusunu ortaya çıkardığını tespit etmiştir.

Poghosyan / Gürcistan

24 Şubat 2009

Söz konusu dava, özellikle Hepatit C tedavisi açısından cezaevlerindeki tıbbi bakımın yapısal yetersizliğiyle ilgilidir. Başvuran özellikle, cezaevi hastanesinden erken taburcu edilmesinden ve cezaevinde tutulduğu dönemde uygun tıbbi bakımdan faydalanamamasından şikâyet etmiştir.

Mahkeme, başvuranın tutulduğu dönemde viral Hepatit C hastalığına yönelik olarak yeterli tedaviden faydalanamadığını tespit ederek, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mahkeme özellikle, hastanın muayene edilmesinin ve bir teşhis konmasının yeterli olmadığı kanısına varmıştır. Tutuklunun sağlığını korumak için konulan teşhise uygun tedavi ve tıbbi gözetimin sağlanması gerekiyordu.

Ayrıca Mahkeme, Gürcistan cezaevlerinde tıbbi bakımın yetersizliğine ilişkin yaklaşık olarak kırk başvurunun söz konusu zamanda Mahkeme önünde derdest olduğunu belirterek, *diğerlerine ilaveten*, viral hepatit C hastalığı bulunan tutuklulara yeterli tıbbi bakımın sağlanmasına ilişkin sistematik bir sorun bulunduğu sonucuna varmıştır. Mahkeme sonuç

olarak, Sözleşme'nin **46. maddesi** (kararların bağlayıcılığı ve infazı) uyarınca, Gürcistan'ı vakit kaybetmeden, yasal ve idari adımlar atmaya, viral hepatit C virüsünün cezaevlerinde yayılmasını önlemeye, bu hastalıkla ilgili olarak tarama düzenlemelerini uygulamaya sokmaya ve bu hastalığın erken ve etkin tedavisini sağlamaya davet etmiştir.

Ayrıca bk. 3 Mart 2009 tarihli **Ghvtadze / Gürcistan** kararı

V.D. / Romanya (başvuru no. 7078/02)

16 Şubat 2010

Ciddi diş problemleri (neredeyse hiç dişi bulunmamaktadır) bulunan başvuran, cezaevinde bulunduğu dönemde doktorlar tarafından birçok kez kaydedildiği üzere, diş protezine ihtiyaç duymuştur. Ancak ödeme olanağı bulunmadığı için diş protezini yaptıramamıştır.

Mahkeme Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, 2002 yılında bile, başvuranın takma diş kullanmasına yönelik ihtiyacı belirten tıbbi teşhislerin yetkililerin elinde bulunduğunu ancak bu yönde herhangi bir şeyin sağlanmadığını gözlemlemiştir. Tutuklu olarak başvuran, sadece tüm ücreti kendisinin ödemesi halinde takma dişlere sahip olabilirdi. Başvuranın sigorta sisteminin ücreti karşılamaması ve başvuranın gerekli finansal kaynağa sahip olmaması nedeniyle –yetkililerce bilinen ve kabul edilen bir durum-, başvuran takma dişleri temin edememiştir. Belirtilen bu hususlar Mahkemenin, tutukluların takma diş masraflarına ilişkin ödemeleri gereken oranı belirten sosyal sigortalarına ilişkin mevzuatın, idari engeller nedeniyle etkisiz kılındığı sonucuna varması bakımından yeterli olmuştur. Romanya Hükümeti, masrafların tümüyle Devlet tarafından karşılanmasını sağlayan mevzuatın yürürlükte olduğu tarih olan 2004 yılında, başvurana neden takma diş takılmadığına ilişkin tatmin edici bir açıklama yapmamıştır. Bu nedenle, takma dişi ücretsiz olarak sağlayan mevzuatın 2007 yılının Ocak ayında çıkmasına karşın, sağlığına yönelik kaygılarına rağmen başvurana takma diş takılmamıştır.

Slyusarev / Rusya

20 Nisan 2010

Başvuran, silahlı soygun gerçekleştirdiği şüphesiyle Temmuz 1998'de gözaltına alınmıştır. Başvuranın gözaltında bulunduğu dönemde gözlükleri zarar görmüştür. Daha sonra başvuranın gözlüklerine polisler tarafından el konulmuştur. Başvurana göre, eşinin ve

kendisinin, gözlüklerin geri verilmesine yönelik birkaç kez talepte bulunmalarına rağmen, 1998 yılının Aralık ayına kadar gözlüklerini geri alamamıştır. Aynı zamanda, yetkili savcı tarafından verilen talimatın ardından, başvuran Eylül 1998’de bir göz doktoru tarafından muayene edilmiştir. Doktor, başvuranın görme yeteneğinde bozulma yaşandığı sonucuna vararak, başvurana yeni gözlük vermiştir ve başvuran bu gözlükleri 1999 yılının Ocak ayında almıştır. Başvuran, gözlüklerine beş ay boyunca el konulmasının, Sözleşme’nin 3. maddesine (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele) aykırı bir muamele olduğunu iddia etmiştir.

Mahkeme, davanın koşulları çerçevesinde, başvuranın şikâyet ettiği muamelenin büyük oranda yetkililere atfedilebilir olduğunu ve söz konusu muamelenin yol açtığı mağduriyetin düzeyi ve süresi dikkate alındığında, Sözleşme’nin **3. maddesine aykırı olarak** aşağılayıcı muamele teşkil ettiğini tespit etmiştir. Mahkeme özellikle, başvuranın gözlüklerine el konulmasının “hapis cezasının pratik gereksinimi” bakımından açıklanamayacağını ve ulusal açıdan yasalara aykırı olduğunu gözlemlemiştir. Rus Hükümeti bu kusurlara ilişkin ya da başvuranın neden iki buçuk ay sonra sadece bir tek uzman tarafından muayene edildiğine ve kendisine neden tekrar iki buçuk ay geçtikten sonra yeni bir gözlük sağlandığına ilişkin başka bir açıklama yapmamıştır.

Ashot Harutyunyan / Ermenistan

15 Haziran 2010

Başvuran, tutuklanmadan önce, akut kanamalı duodenal ülser, diyabet ve kalp rahatsızlığı da dahil olmak üzere, bazı rahatsızlıklardan muzdaripti. Başvuran özellikle tutukluluğu döneminde yeterli tıbbi bakım alamadığı konusunda şikâyette bulunmuştur.

Mahkeme, Sözleşme’nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mahkeme özellikle, başvuranın muzdarip olduğu ciddi rahatsızlıklar göz önünde bulundurulduğunda, düzenli bakım ve gözetime ihtiyaç duyduğunun açık olduğunu kaydetmiştir. Ancak, doktorları tarafından tavsiye edilen ameliyatın gerçekleştirildiğini ortaya koyan herhangi bir tıbbi kayıt bulunmamaktadır. Başvuranın tıbbi dosyasında, tutuklu olarak bulunduğu tesisin sağlık personeli tarafından muayene edildiğini veya yardım aldığını gösteren herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Başvuranın 2004 yılının Temmuz ayında geçirdiği kalp krizi geçirmesinin, avukatının, yetkililerin dikkatini başvuranın tıbbi bakıma ihtiyacı olduğu hususuna çekmeye çalıştığı birkaç başarısız girişimle aynı zamana denk düşmesi de özellikle endişe vericidir. Mahkeme, her koşulda, tutuklulukta

gerekli tıbbi yardımın sağlanmamasının, tıbbi tehlikeye veya ağır ve uzun süreli ağrıya yol açmasa bile, Sözleşme'nin 3. maddesiyle bağdaşmadığını belirtmiştir. Başvuranın düzenli tıbbi bakım ve gözetime ihtiyacı olduğu açık olmakla birlikte, söz konusu bakım ve gözetim kendisine uzun bir süre boyunca sağlanmamıştır. Başvuranın avukatının şikayetlerine ise hiçbir kayda değer cevap verilmemiş ve başvuranın bizzat ilettiği tıbbi yardım talepleri cevapsız kalmıştır. Bu durum, başvuranın, tutukluluğun özünde bulunan kaçınılmaz ıstırap seviyesinin ötesinde önemli ölçüde kaygı ve sıkıntıya maruz kalmasına neden olmuştur.

Ayrıca bk.: 31 Mart 2015 tarihli [Davtyan / Ermenistan](#) kararı.

[Xiros / Yunanistan](#)

9 Eylül 2010

Bir terör örgütünün eylemlerine katıldığı gerekçesiyle hapis cezası infaz edilmekte olan başvuran, 2002 yılında bir saldırı hazırlığındayken bombanın elinde patlaması nedeniyle ciddi bir yaralanmanın sonuçlarından muzdarip olmuştur. Başvuranın özellikle, görme, duyma ve hareket etmesini etkileyen sağlık sorunları ortaya çıkmıştır. Başvuran 2006 yılında, birkaç göz ameliyatı geçirmesine rağmen görüşünün kötüleşmesi nedeniyle, kendisini inceleyen dört uzmandan üçünün tavsiyeleri doğrultusunda, göz muayenehanesinde tedavi görebilmesi amacıyla yürütmeyi durdurma istemiyle dava açmıştır. Bu başvuru, ulusal mahkeme tarafından reddedilmiştir.

Mahkeme, başvuranın gözüyle ilgili sorunlarına yönelik sağlanan tedavide bulunan kusurlar nedeniyle, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Dışarıda bulunan hastanelerde tedavi sağlanmasına yönelik başvuruların, ulusal mahkemelerce nasıl değerlendirileceğine ilişkin karar vermek genel anlamda Mahkemenin görevi olmamasına karşın, söz konusu ulusal mahkemenin, aslen tıbbi bir hususa ilişkin kendi başına karar vermek yerine belirtilen tedavinin gerekli olup olmadığına yönelik tartışmalı soru ile ilgili olarak ek uzman raporu talebinde bulunması daha uygun olurdu. Bu görüşler, [Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesinin \(CPT\)](#) raporu da dahil olmak üzere çeşitli raporlara göre, başvuranın tutulduğu cezaevinde sağlanabilecek tıbbi bakımın bir hastanedekine nazaran yetersiz kalması sebebiyle daha da önem kazanmıştır.

[Vladimir Vasilyev / Rusya](#)

10 Ocak 2012

Müebbet hapis cezası infaz edilmekte olan başvuranın sağ ayak başparmağı ve sol ayağının distal bölgesi kangren nedeniyle kesilmiş, ancak başvuran uygun ortopedik ayakkabı temin edememiştir. Başvuran Mahkeme önünde, bu tür bir ayakkabısı bulunmamasının, sıraya girerken veya hücrelerini temizlerken acı çekmesine ve dengesini korumakta sıkıntı yaşamasına yol açtığını ileri sürmüştür.

Mahkeme Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme, başvuranın 1996 yılında tutulduğu en az bir tıbbi tesisin, başvuranın belirtilen türde ortopedik bir ayakkabıya ihtiyaç duyduğunu teyit ettiğini, bununla birlikte, başvuranın 2001 yılında kaldığı diğer bir tesisin ise, başvurana ortopedik ayakkabı sağlanmamasıyla ilgili olarak tamamen farklı bir gerekçe sunduğunu gözlemlemiştir. Ancak başvuranın durumunun 2001 yılından sonra iyileştiğini ya da tekrar değerlendirildiğini gösteren herhangi bir bulgunun bulunmamasıyla birlikte, başvuranın farkında oldukları durumuna yönelik harekete geçmek ulusal yetkililerin göreviydi. 2005 ve 2011 yılları arasında başvuranın sorununa uygun bir çözüm bulunmayışı, başvurana sıkıntı ve zorluk yaşatarak aşağılayıcı muamele teşkil etmiştir.

Iacov Stanciu / Romanya

24 Temmuz 2012

2002 yılının Eylül ayında 12 yıl 6 aylık hapis cezasına mahkûm edilen başvuran, yakalandığı tarih olan 2002 yılının Ocak ayından, şartlı tahliye edildiği tarih olan 2011 yılının Mayıs ayına kadar yedi farklı tutukevinde tutulmuştur. Başvuran özellikle, tutulduğu süre boyunca, çeşitli dış sorunları, kronik migren ve nevroz dahil olmak üzere, birtakım kronik ve ciddi hastalıkların ortaya çıktığını ileri sürmüş ve tutulduğu süreçte uygun tedavi ve gözetimin sağlanmamasından şikayet etmiştir.

Mahkeme, başvuranın maruz kaldığı cezaevi koşullarının, Sözleşme'nin **3. maddesine aykırı olarak**, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele teşkil ettiğini tespit etmiştir. Mahkeme özellikle, tutulma süresince başvurana yeterli tıbbi bakımın sağlandığına ikna olmamıştır. Başvuranın sağlık durumuna ya da tavsiye edilen ve sürdürülen tedaviye ilişkin kapsamlı bir kayıt tutulmamıştır. Bu nedenle, başvuranın sağlık durumuna ilişkin düzenli ve sistematik herhangi bir denetim mümkün olmamıştır. Başvuranın hastalıklarının iyileştirilmesi ya da ağırlaşmasının önlenmesi amacıyla herhangi bir kapsamlı terapötik strateji geliştirilmemiştir. Sonuç olarak, başvuranın sağlığı yıllar geçtikçe kötüleşmiştir.

Gülay Çetin / Türkiye

5 Mart 2013

Söz konusu dava, ileri evre kanser hastası olmasına rağmen, başlangıçta yargılandığı esnada ve daha sonra adam öldürme gerekçesiyle mahkûm edilmesinin ardından cezaevinde tutulmasından şikâyet eden bir kişiyle ilgilidir. Başvuran özellikle, tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmasının, cezasının ertelenmesinin veya Cumhurbaşkanı affı verilmesinin yetkililerce reddedildiğini ve bu durumun fiziksel ve ruhsal sıkıntısını arttırdığını iddia etmiştir. Başvuran hastalığı nedeniyle bir hastanenin cezaevi koğuşunda hayatını kaybetmiştir ve babası, annesi, kız kardeşi ve erkek kardeşi başvuranın Mahkeme önünde açtığı davayı takip etmişlerdir.

Mahkeme, Sözleşme'nin 3. maddesi (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) gereğince, tutuklu/hükümlülerin sağlıklarının bazen, özellikle de durumu uzun vadede cezaevi ortamına uygun olmayan bir kişinin devam eden tutulmasıyla ilgili bir sorun ortaya çıktığında, insani tedbirler gerektirdiğini belirtmiştir. Mahkeme somut davada, başvuranın kesinleşen mahkûmiyetinin hem öncesinde hem de sonrasında **3. maddeye aykırı olarak** insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele teşkil ettiğine ve tutuklu olarak yargılandığı esnada, ciddi bir hastalığı bulunan mahkûmlara uygulanan koruyucu tedbirler bakımından gerekli nitelikleri taşınamaması sebebiyle, **14. madde (ayrımcılık yasağı) ile birlikte ele alındığında 3. maddeye aykırı olarak** başvuranın ayrımcılığa uğradığına karar vermiştir. Son olarak Mahkeme, **46. madde** (kararların bağlayıcılığı ve infazı) uyarınca, Türk yetkililerin, tutuklu olarak yargılanan ya da kesinleşmiş mahkumiyeti bulunan ve tedavi edilemez hastalığı bulunan tutukluların sağlıklarının korunmasına yönelik tedbir almalarını tavsiye etmiştir.

Cătălin Eugen Micu / Romanya

5 Ocak 2016²

Başvuran, diğerlerine ilaveten, cezaevinde hepatit C virüsüne yakalandığını ve yetkili mercilerin, kendisine uygun tıbbi tedavi sağlama yükümlülüğünü yerine getirmediğini iddia etmiştir.

---

² İş bu karar Avrupa İnsan Hakları Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde (kesin kararlar) belirtilen koşullar uyarınca kesinleşecektir.

Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edilmediğine** karar vermiştir. Mahkeme özellikle, bulaşıcı hastalıkların yayılmasının, özellikle cezaevinde önemli bir halk sağlığı sorunu olması gerektiğini belirtmiştir. Mahkemeye göre bu nedenle, tutukluların, cezaevine yerleştirilmeleri sonrasında, kendi rızalarıyla, makul bir süre içinde hepatit veya HIV/AIDS virüsü taramasından ücretsiz bir şekilde faydalandırılmaları istenen bir durumdur. Somut davadaki gibi bir olasılığın varlığı, başvuranın hastalığa cezaevinde yakalanıp yakalanmadığına ilişkin iddialarının incelenmesine olanak sağlardı. Ancak, başvuranın davasında, söz konusu hastalığın, başvuranın cezaevi yetkililerinin sorumluluğu altında bulunduğu bir dönemde teşhis edilmiş olmasına rağmen, Mahkemenin, bu durumun Devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getirememesi sonucunda ortaya çıktığı sonucuna varması mevcut deliller ışığında mümkün değildir. Ayrıca Mahkeme, hepatit C virüsünün cezaevinde tedavi edilmesiyle ilgili olarak, yetkililerin, başvuranın durumuna yönelik kendisine yeterli tıbbi tedavi sağlama yükümlülüklerini yerine getirdiklerine karar vermiştir.

Büyük Daire önünde derdest olan başvuru

Mozer / Moldova Cumhuriyeti ve Rusya (no. 11138/10)

23 Şubat 2016

Bronş astımı, solunum yetmezliği ve diğer durumlardan rahatsızlığı bulunan başvuran özellikle, tek taraflı bağımsızlık ilan eden Moldova Transdinyester Cumhuriyetinin ("MTC") yetkilileri tarafından tıbbi yardımdan yoksun bırakıldığını ve insanlık dışı koşullar altında tutulduğunu belirterek şikayette bulunmuştur. Başvuran, bu durumdan hem Moldova hem de Rusya'nın sorumlu olduğunu belirtmiştir.

Mahkeme, başvurunu desteklemek için önemli yasal ve diplomatik girişimlerde bulunarak başvuran açısından yükümlülüklerini yerine getiren Moldova Cumhuriyetinin, başvuranın Sözleşme kapsamındaki haklarını ihlal etmediğine karar vermiştir. Bununla birlikte, Mahkeme söz konusu dönemde Rusya'nın "MTC" üzerinde etkin denetim uyguladığı yönündeki tespitini dikkate alarak, Rusya'nın Sözleşme ihlallerinden sorumlu olduğu sonucuna varmıştır. Başvuranın, tutuklu bulunduğu dönemde durumunun gerektirdiği tıbbi yardımın kendisine sağlanmadığı yönündeki iddiasıyla ilgili olarak, Mahkeme Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) Rusya tarafından **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mahkeme özellikle, doktorların, başvuranın durumunun

kötüleştğini ve başvuranının tedavisi için gereken uzmanların ve ekipmanın eksik olduğunu değerlendirmelerine rağmen, “MTC” yetkililerinin başvuranın tedavi için sivil bir hastaneye nakledilmesine izin vermemekle kalmayıp, aynı zamanda başvurunu sıradan bir cezaevine transfer ederek tekrar acı çekmesine ve sağlığına yönelik daha ciddi bir riske maruz kalmasına neden olduklarını kaydetmiştir. Başvuranın yoğun bir şekilde astım krizleri geçirdiği açıktır. Mahkeme aynı zamanda, başvuranın hükümlü bir kişinin sivil bir hastaneye nakledilmesini gerektirecek kadar ciddi olduğu değerlendirilen rahatsızlığının, duruşma bekleyen bir kişinin nakli için bir gerekçe oluşturmaması konusunda şaşırmıştır. Mahkeme, başvurana uygun tedavinin sağlanmamasına yönelik herhangi bir açıklama yapılmadığını dikkate alarak, kendisine yeterli tıbbi yardımın sağlanmadığına karar vermiştir. Ayrıca Mahkeme elinde bulunan verilere dayanarak, başvuranın tutukluluk koşullarının 3. madde anlamında insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele teşkil ettiği hususunun sabit bulunduğu hükmetmiştir.

HIV pozitif virüsü taşıyan tutuklular

Aleksanyan / Rusya

22 Aralık 2008

Bu dava özellikle, HIV-pozitif virüsü taşıyan bir tutukluya tıbbi yardımın sağlanmaması ve Mahkeme İçtüzüğü'nün 39. maddesi (geçici tedbirler) uyarınca, Mahkeme tarafından belirtilen konuyla bağlantılı tedbirlerin Rus Devleti tarafından yerine getirilmemesiyle ilgilidir. Mahkeme, 2007 yılının Kasım ayında Rus Hükümetini, başvuranın AIDS ve beraberindeki hastalıkların tedavisinde uzmanlaşmış bir hastanede yatarak tedavi görmesini derhal sağlamaya ve tıbbi dosyasının bir kopyasını sunmaya davet etmiştir. 2008 yılının Şubat ayında, başvuranın davasına ilişkin duruşma, kendisinin sağlık durumunun iyi olmaması sebebiyle ertelenmiştir. Başvuran dışarıda bulunan bir hematoloji hastanesine yerleştirilmiş ve burada polisler tarafından 24 saat boyunca gözetim altında tutulmuştur. Başvuranın odasına ait camlar demir parmaklıkla kapatılmıştır. Mahkeme davaya ilişkin kararını açıkladığında, başvuran halen belirtilen hastanede bulunmaktaydı.

Mahkeme ulusal yetkililerin, en azından dışarıda bulunan bir hastaneye nakledilene kadar, başvuranın sağlığına yeterince özen göstermediklerini tespit etmiştir. Bu durum, hapis cezasının ve başvuranın hastalığının doğasında kaçınılmaz olarak bulunan sıkıntıdan daha büyük bir sıkıntıya yol açarak, başvuranın haysiyetini zedelemiş ve özellikle çok ciddi güçlüklerle neden olmuş ve Sözleşme'nin **3. maddesine aykırı olarak** insanlık dışı ve

aşağılayıcı muamele teşkil etmiştir. Ayrıca Rus Hükümeti, Mahkeme İçtüzüğü'nün 39. maddesi uyarınca belirtilen geçici tedbirleri yerine getirmeyerek, **Sözleşme'nin 34. maddesi** (bireysel başvuru hakkı) **kapsamındaki taahhütlerini yerine getirmemiştir**. Son olarak Mahkeme, Sözleşme ihlallerine ilişkin tespitlerini dikkate alarak ve başvuranın hastalığının ciddiyetini göz önünde bulundurarak, başvuranın devam etmekte olan tutukluluğunun kabul edilemez olduğu kanısına varmıştır. Dolayısıyla Mahkeme, Rus Hükümetinin, Sözleşme'nin **36. maddesi** (kararların bağlayıcılığı ve infazı) kapsamındaki yasal yükümlülüğünü yerine getirmek amacıyla, tutukluluğun Rus hukukunda öngörülen makul ve daha hafif diğer kısıtlama tedbirleriyle veya bu tür tedbirlerin bir karışımıyla değiştirilmesine yönelik bir yükümlülük altında olduğu sonucuna varmıştır.

Khudobin / Rusya

26 Ekim 2010

HIV-pozitif virüsü taşıyan ve epilepsi, pankreatit, viral hepatit B ve C hastalıkları gibi birkaç kronik hastalığın yanı sıra çeşitli ruhsal hastalıkları da bulunan başvuran, alıkonduğu süreçte birtakım ciddi hastalıklara (kızamık, bronşit ve akut zatürre dahil) yakalanmıştır. Başvuran rahatsızlıkları nedeniyle birçok kez, bulaşıcı hastalıkları bulunan hastalara ayrılan ve cezaevinin bir bölümü olan hastane ünitesine yerleştirilmiştir. Başvuran özellikle, cezaevinde yeterli tıbbi bakımdan faydalanamadığını ileri sürmüştür.

Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesine** (aşağılayıcı muamele yasağı) **aykırı olarak**, ihtiyaç duyduğu yeterli tıbbi yardımın başvurana sağlanmadığını tespit etmiştir. Özellikle, başvuranın HIV-pozitif virüsü taşıması ve ciddi bir ruhsal rahatsızlığı bulunması, alıkonduğu süreçteki hastalıklarıyla ilgili riskleri arttırmış ve bu nedenle güçlü bir şekilde hissettiği güvensizlik duygusunun yoğunlaşmasına neden olmuştur.

Cezaevi hastanelerinde sağlanan tıbbi yardımın, halka açık en iyi sağlık kurumlarında sağlanan tıbbi yardımla her zaman aynı seviyede olamayacağını kabul etmekle birlikte, Mahkeme, mevcut davada Devletin, gerekli tıbbi yardımı sağlayarak, alıkonan kişilerin sağlık ve refahlarının yeterince korunduğuna yönelik güvenceyi sağlaması gerektiğinin altını çizmiştir.

Ayrıca bkz., diğerlerine ilaveten, 14 Ekim 2010 tarihli **A.B / Rusya (no. 1439/06)** ve **(Logvinenko / Ukrayna)** kararları; 16 Aralık 2010 tarihli **Kozhokar / Rusya** kararı; 10

Nisan 2012 tarihli [Shchebetov / Rusya](#) kararı; 13 Kasım 2012 tarihli [Koryak / Rusya](#) kararı; 23 Mayıs 2013 tarihli [E.A. / Rusya \(no. 44187/04\)](#) kararı.

[Salakhov ve Islyamova / Ukrayna](#)

14 Mart 2013

Söz konusu dava, tahliye edildikten iki hafta sonra AIDS nedeniyle hayatını kaybeden tutuklu kişiye uygun tıbbi bakımın sağlanmamasıyla ilgilidir. Annesi, başvuran adına Mahkeme önünde bulunan başvuruyu devam ettirmiş ve kendi şikâyetlerini sunmuştur. Başvuranlar özellikle, birinci başvuranın alıkondduğu süreçte sağlanan yetersiz tıbbi bakımdan, hastanede tedavi görmesiyle ilgili olarak sebepsiz gecikmelerden ve başvuranın hastaneye yatırıldığında sürekli olarak kelepçeli tutulmasından şikâyet etmişlerdir. Başvuranlar ayrıca Devletin, birinci başvuranın yaşamını koruyamamasından şikâyet etmişlerdir. İkinci başvuran ise, sürekli olarak elleri kelepçeli tutulan ve yetkililerin duyarsızlığına ve gaddarlığına maruz kalan oğlunun tamamen gerekçesiz olarak alıkondduğu süreçte, yeterli tıbbi bakım sağlanmadan ölmesi sebebiyle manevi açıdan zarar gördüğünü ileri sürmüştür. Başvuranlar son olarak, 2008 yılının Haziran ayında Ukraynalı yetkililerin, Mahkeme iç Tüzüğü'nün 39. maddesi (geçici tedbirler) uyarınca, birinci başvuranın tedavisinin uygun bir şekilde gerçekleştirilmesi amacıyla derhal hastaneye nakledilmesi yönündeki Mahkeme bildirimini yerine getirmelerinin üç gün sürmesinden şikâyet etmişlerdir.

Mahkeme, hem alıkondduğu tutukevlerinde hem de hastanede başvurana sağlanan yetersiz tıbbi bakım ve hastanede kelepçelenmesi nedeniyle, birinci başvuran açısından Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğini** tespit etmiştir. Mahkeme ayrıca, yetkililerin birinci başvuranın yaşamını koruyamamaları ve ölüm koşullarına ilişkin uygun soruşturma yürütmemeleri nedeniyle, Sözleşme'nin **2. maddesinin** (yaşam hakkı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir.

Mahkeme, maruz kaldığı sıkıntı nedeniyle, ikinci başvuran açısından Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı muamele) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir.

Mahkeme son olarak, Ukraynalı yetkililerin, Mahkeme İçtüzüğü'nün 39. maddesi (geçici tedbirler) uyarınca, birinci başvuranın uygun tedavi için derhal hastaneye nakledilmesine yönelik olarak Mahkeme tarafından yapılan bildirimini hemen yerine getirmeyerek, Sözleşme'nin **34. maddesi** (bireysel başvurular) **kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmediğini** tespit etmiştir.

Fedosejevs / Letonya

19 Kasım 2013 (kabul edilebilirliğe ilişkin karar)

Mevcut davada, HIV ve HCV enfeksiyonlarını taşıyan başvuran, Sözleşme'nin 3. maddesi (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) uyarınca, cezaevinde kendisine sağlanan tıbbi tedavinin yetersizliğinden şikayet etmiştir.

Mahkeme başvuruyu **kabul edilemez** (açıkça dayanaktan yoksun) olarak beyan etmiştir. Mahkeme, başvuranın HIV enfeksiyonuyla ilgili olarak, özel bir kan testinin (CD4 hücre sayımı) her iki ila altı ayda bir gerçekleştirildiğini belirtmiştir. Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) tavsiyelerine göre, belirtilen test, HIV pozitif virüsü taşıyan bir hastanın antiretroviral tedaviye ihtiyaç duyup duymadığının belirlenmesi için gereklidir. Mahkeme, başvuranın hücre sayısının şikayet konusu süre boyunca, DSÖ'nün söz konusu tedavinin başlatılması için gerekli olarak kabul ettiği eşiğin altına hiçbir zaman düşmediğini gözlemlemiştir. Mahkeme ayrıca başvuranın Hepatit C enfeksiyonuyla ilgili olarak, kendisinin hepatoprotektif ve vitamin tedavileri ile birlikte semptomatik tedavi gördüğünü ve diğer tıbbi sorunlarının da uygun bir şekilde tedavi edildiğini belirtmiştir.

Martzaklis ve Diğerleri / Yunanistan

9 Temmuz 2015

Dava, Korydallos Cezaevi Hastanesinin psikiyatri koğuşunda kalan ve HIV virüsü taşıyan kişilerin tutukluluk koşullarıyla ilgilidir. Başvuranlar özellikle, hastanenin ayrı bir koğuşunda “gettolaştırılmaları” ve yetkililerin, söz konusu koşulların sağlık durumları açısından uygun olup olmadığını değerlendirmemeleri hususlarında şikayette bulunmuşlardır. Başvuranlar ayrıca, cezaevi hastanesindeki tutukluluk koşulları ile tıbbi tedavilerine ilişkin şikayette bulunabilecekleri etkin bir iç hukuk yoluna erişemediklerini iddia etmişlerdir.

Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) **tek başına ve 13. maddeyle birlikte ele alındığında ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mahkeme, cezaevi hastanesinde tutulan kişiler için tutukluluk koşullarının ve sağlık tesislerinin yetersiz olduğunu ve ayrıca uygun tıbbi tedavinin sağlanmasında düzensizlikler bulunduğu karar vermiştir. Mahkeme ayrıca başvuranların, tutukluluğun özünde bulunan acının ötesinde fiziksel ve ruhsal acıya maruz bırakıldıklarını ve ayrı tutulmalarının objektif ve makul olarak gerekçelendirilmediğini değerlendirmiştir. Mahkeme bu bağlamda, yetkililerin, HIV virüsü

taşıyan tutuklulara daha rahat bir ortam ve düzenli gözetim sağlamak için bu kişileri cezaevi hastanesine taşımaya yönelik başlangıçtaki niyetlerini eleştiremez. Ancak, bu durum gerçekleşmediğinden, cezaevi hastanesine taşıma işlemi istenen etkiye sahip olmamıştır. Mahkeme ayrıca, başvuranların cezaevi hastanesindeki tutukluluk koşullarına ilişkin etkin bir şikayette bulunmalarını veya şartlı tahliye başvurusu yapmalarını sağlayacak bir hukuk yoluna sahip olmadıklarını kaydederek, iç hukuk yollarının, Sözleşme'nin **13. maddesine** (etkili başvuru hakkı) aykırı olarak, belirtilen maddenin gereklerini karşılamadığına hükmetmiştir.

Bir Tutuklu/Hükümlünün Tıbbi Yazışmalarının Cezaevi Yetkililerince Gözetlenmesi

Szuluk / Birleşik Krallık

2 Haziran 2009

Başvuran, kefaletle serbest bırakıldığı süreçte beyin kanaması geçirmiştir. Başvuran, hapis cezası infaz edilmeden önce iki kez ameliyat olmuştur. Daha sonra, gelişmiş sağlık kontrolleri için başvuranın her altı ayda bir hastaneye gitmesi gerekmiştir. Başvuran, hastanede gördüğü tedaviyi denetleyen nöro-radyoloji uzmanıyla olan yazışmalarının cezaevinde bulunan sağlık görevlisi tarafından gözetlendiğini fark etmiştir. Başvuranın konuyla ilgili olarak ulusal mahkemelere yaptığı şikayetler reddedilmiştir. Başvuran Sözleşme'nin 8. maddesine (özel hayata ve aile hayatına ve yazışmaya saygı gösterilmesi hakkı) dayanarak, tıbbi yazışmalarının cezaevi yetkililerince engellenmesi ve gözetlenmesi sebebiyle şikayette bulunmuştur.

Mahkeme, Sözleşme'nin **8. maddesinin** (yazışmaya saygı gösterilmesi hakkı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mahkeme, başvuranın yazışmasına saygı gösterilmesi hakkının “bir kamu görevlisinin müdahalesine maruz kaldığının” açık ve tartışmasız olduğunu, söz konusu müdahalenin yasayla düzenlendiğini ve suç işlenmesinin önlenmesi ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacını taşıdığını belirtmekle birlikte, davanın koşulları dikkate alındığında, başvuranın tıbbi yazışmalarının gözetlenmesinin, başvuranın yazışmaya saygı gösterilmesi hakkıyla adil bir denge kurmadığını tespit etmiştir.

Tutukluluk Sürecinde Pasif Sigara İçiciliği

Florea / Romanya

14 Eylül 2010

Kronik hepatiti ve arteriyel hipertansiyonu bulunan başvuran, 2002 yılında tutuklanmıştır. Başvuran yaklaşık dokuz ay boyunca, 35 yatağı bulunan bir hücreyi 110 ile 120 arasında kişiyle paylaşmıştır. Başvurana göre, hücre arkadaşlarının %90'ı sigara içmekteydi. Başvuran özellikle, aşırı kalabalık ve kötü hijyen koşullarıyla birlikte, cezaevi hücresinde ve cezaevi hastanesinde sigara içen kişilerle birlikte tutulmasından şikayet etmiştir.

Mahkeme başvuranın, kişisel alanı Avrupa standartlarının altında olan oldukça sıkışık koşullarda yaklaşık üç yıl geçirdiğini gözlemlemiştir. Başvuranın hücresini ve hastane koşuşunu sigara içen tutuklu/hükümlülerle paylaşmasıyla ilgili olarak, Avrupa Konseyine Üye Devletler arasında cezaevlerinde pasif sigara içiciliğine karşı koruma açısından herhangi bir fikir birliği bulunmamaktadır. Mahkeme'nin daha önce ele aldığı diğer davalardaki³ başvuruların aksine, başvuranın hiçbir zaman kişisel bir hücresi olmamış ve doktorunun tavsiyesine rağmen, cezaevi revirinde ve cezaevi hastanesinde bile sigara içen diğer tutuklu/hükümlülere müsamaha etmek zorunda kalmıştır. Ancak, 2002 yılının Haziran ayında yürürlüğe giren bir yasa hastanelerde sigara içilmesini yasaklamıştır ve ulusal mahkemeler çoğunlukla, sigara içen ve içmeyen kişilerin ayrı olarak tutulması gerektiğine karar vermiştir. Mahkeme, başvuranın maruz bırakıldığı koşulların, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) gerektirdiği zorluk eşiğini aştığına ve bu nedenle söz konusu hükmün **ihlal edildiğine** karar vermiştir.

Elefteriadis / Romanya

25 Ocak 2011

Kronik akciğer rahatsızlığı bulunan başvuranın müebbet hapis cezası halen infaz edilmektedir. Başvuran, Şubat ve Kasım 2005 tarihleri arasında, sigara içen iki kişinin bulunduğu bir hücreye yerleştirilmiştir. Başvuran, 2005 ve 2007 yılları arasında birçok kez çağrıldığı mahkemelerin bekleme salonlarında, sigara içen kişilerle birlikte tutulmuştur. Başvuran ayrıca, cezaevi ve mahkemeler arasındaki nakilleri esnasında, pasif sigara dumanına maruz bırakıldığını iddia etmiştir.

³ Bk. özellikle: kabul edilebilirliğe ilişkin 13 Kasım 2006 tarihli [Aparicio Benito / İspanya](#) kararı.

Mahkeme özellikle, başvuranın davasındaki gibi tıbbi muayenelerin ve doktorların tavsiyelerinin sağlık açısından gerekli olduğunu belirtmeleri durumunda, Devletin, bir tutuklu/hükümlünün pasif sigara içiciliğinin zararlı etkilerinden korunmasına yönelik tedbirler alması gerektiğini gözlemleyerek, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mevcut davada, cezaevinde sadece sigara içmeyen kişilerin tutulduğu bir hücrenin bulunduğu dikkate alındığında, başvuranın sigara içen tutuklu/hükümlülerden ayrı tutulmasının mümkün olduğu görülmüştür. Ayrıca, başvuranın sigara içen kişilerle aynı hücrede tutulduğu dönemin sonrasında, birkaç doktor tarafından düzenlenen sağlık raporlarında, başvuranın solunum koşullarında bozulma olduğu ve başka bir hastalığın (kronik obstrüktif bronşit) ortaya çıktığı kaydedilmiştir. Başvuranın mahkemelerin bekleme salonlarında sigara içen kişilerle birlikte tutulması -kısa süreler olduğu varsayılsa bile-, başvurana sigaradan ve sigara dumanına maruz kalmaktan kaçınmasını tavsiye eden doktorların tavsiyelerine aykırı olmuştur. Başvuranın en sonunda sigara içmeyen kişilerin bulunduğu bir hücreye yerleştirilmesinin sebebinin ise, sigara içen ve içmeyen kişilerin ayrı olarak tutulmasını sağlayan ulusal mevzuatta bulunan nesnel bir ölçütten ziyade, başvuranın söz konusu zamanda tutulduğu cezaevinde yeterli kapasitenin bulunması olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla, başvuranın halen tutulmakta olduğu cezaevinin gelecekte aşırı kalabalık olması durumunda, kendisinin bu tür uygun koşullarda tutulmaya devam edeceğini gösteren herhangi bir husus bulunmamaktadır.

Engelli Tutuklu/Hükümlülere Yönelik Muamele

Price / Birleşik Krallık

10 Temmuz 2001

Talidomit mağduru olması sebebiyle kol ve bacakları olmayan ve ayrıca böbrek rahatsızlıkları bulunan başvuran, hukuk yargılamaları esnasında mahkemeye itaatsizlik ettiği gerekçesiyle hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Başvuran bir gece, soğuk olmasından şikâyet ettiği polis nezarethanesinde tutulmuş ve burada bulunan yatak, engelli bir kişiye uygun olmadığı için tekerlekli sandalyesinde uyumak zorunda kalmıştır. Başvuran daha sonra normal bir cezaevinde iki gün geçirmiş ve burada tuvaleti kullanmak için erkek cezaevi gardiyanlarının yardımına muhtaç olmuştur.

Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, ağır bir şekilde engeli bulunan bir kişinin, tehlikeli bir

şekilde üşüdüğü, yatağı çok sert ya da ulaşamaz olduğu için yaraların oluşma riskinin bulunduğu ve tuvalete gidemediği veya büyük bir zorluk çekmeden temiz tutamadığı koşullarda alıkonmasının, Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı olarak aşağılayıcı muamele teşkil ettiği sonucuna varmıştır.

Vincent / Fransa

24 Ekim 2006

Başvuranın 2005 yılında aldığı on yıllık hapis cezası infaz edilmekteydi. 1989 yılında yaşanan bir kazadan sonra paraplejik olan başvuran, başkalarına muhtaç olmadan kendini idare etmekle birlikte, tekerlekli sandalyenin yardımı olmadan hareket edememektedir. Başvuran özellikle, farklı cezaevlerindeki tutulma koşullarının engeline uygun hale getirilmemesinden şikâyet etmiştir.

Mahkeme, paraplejik olan başvuranın, sadece tekerlekli sandalye yardımıyla dolaşabilen fiziksel engelli kişilerin hapsedilmesi bakımından uygun olmayan Fresnes Cezaevinde, kendi başına dolaşmasının mümkün olmaması sebebiyle, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mahkeme, **başvurunun kalan kısmını kabul edilemez** (açıkça dayanaktan yoksun) olarak beyan etmiştir.

Hüsein Yıldırım / Türkiye

3 Mayıs 2007

Ağır bir şekilde engelli olan başvuran, tutukluluk koşullarının ve yargılama süresince farklı zamanlardaki nakledilme koşullarının insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele teşkil ettiğini ileri sürmüştür.

Mahkeme, başvuranın tutuklu kaldığı sürenin, kendisinin onurunu zedelediğini ve tutukluluğun ve tıbbi tedavinin özünde bulunan sıkıntının ötesinde hem fiziksel hem de ruhsal sıkıntıya yol açtığını tespit ederek, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mahkeme özellikle, başvuranın nakledilmesi esnasında, aşağılayıcı muamele teşkil eden olaylar yaşandığında, başvuranın sorumluluğunun, engelli bir kişiyi taşımaktaki tıbbi riskleri öngörmek bakımından yeterliliği bulunmayan jandarma görevlilerine verildiğini gözlemlemiştir. Ayrıca, adli tıp uzmanlarının da bulunduğu yüksek tıbbi makamların, başvuranın hastalığının kalıcı niteliğini ve cezaevi koşullarının, sağlık durumu başvurana benzeyen bir kişi açısından uygunsuz olduğunu vurgulayarak başvuranın

erken tahliye edilmesini tavsiye etmelerine rağmen, başvuranın tutukluluk durumu devam etmiştir.

Z.H. / Macaristan (no. 28973/11)

8 Kasım 2011

Sağır ve dilsiz olan, işaret dilini kullanamayan, okuma yazma bilmeyen ve öğrenme güçlüğü bulunan başvuran özellikle, yaklaşık üç ay boyunca cezaevinde tutulmasının insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele teşkil ettiğini belirterek şikâyette bulunmuştur.

Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Yetkililerin, başvuranın durumunun ele alınmasına yönelik takdire şayan ancak gecikmiş gayretlerine rağmen, başvuranın, gerekli tedbirlerin makul bir sürede alınmadan hapsedilmesi, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele teşkil eden bir duruma yol açmıştır.

Mahkeme mevcut davada, Sözleşme'nin **5 § 2 maddesinin de** (özgürlük ve güvenlik hakkı) **ihlal edildiği** sonucuna varmıştır. Başvuranın birden çok engeli bulunduğu dikkate alındığında, Mahkeme, başvuranın tutulmasına itiraz edebilmesi bakımından gerekli olan bilgileri edindiğinin kabul edilebileceğine ikna olmamıştır. Mahkeme ayrıca, özellikle bir avukat ya da başka bir uygun kişi aracılığıyla başvurana yardım sağlanarak durumunun ele alınması amacıyla, yetkililer tarafından herhangi bir “makul adım” –Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'nin 2, 3 ve 14. maddelerinde belirtilen “makul düzenleme” kavramına oldukça benzer bir kavram- atılmamasını üzücü olarak değerlendirmiştir.

Arutyunyan / Rusya

10 Ocak 2012

Tekerlekli sandalyeye bağlı olan başvuranın, başarısız böbrek nakli, oldukça yetersiz görme duyusu, şeker hastalığı ve ağır obezite dâhil birçok sağlık sorunu bulunmaktaydı. Başvuranın hücre si asansör bulunmayan bir binanın dördüncü katında bulunmaktaydı. Bununla birlikte, tıbbi ve idari üniteler giriş katta yer almaktaydı. Asansör bulunmaması sebebiyle, hemodiyaliz ve diğer gerekli tıbbi tedavileri görmek için başvuranın düzenli olarak merdivenden yukarı ve aşağı inmesi gerekmiştir.

Mahkeme, ulusal yetkililerin başvurana, engeliyle tutarlı olarak güvenilir ve uygun bir biçimde davranmadıklarını ve başvurayı tıbbi olanaklara, açık hava egzersizine ve temiz havaya etkin bir şekilde erişimden mahrum bıraktıklarını tespit ederek, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mahkeme özellikle, engeli bulunan ve hareket için tekerlekli sandalyeye bağımlı olan başvuranın, yaklaşık on beş ay boyunca haftada en az dört kez, sağlığı açısından hayati önem taşıyan uzun, karmaşık ve yorucu tıbbi işlemlere gidişte ve dönüşte dört kat merdiveni inmeye ve çıkmaya zorlandığını gözlemlemiştir. Bu çaba hiç şüphesiz, başvuranın gereksiz yere acı çekmesine neden olmuş ve kendisini sağlığına yönelik makul olmayan ciddi zarar riskine maruz bırakmıştır. Bu nedenle, başvuranın dinlenme alanında egzersiz yapmak için merdivenlerden aşağı inmeyi reddetmesi ve böylece yirmi dört saat boyunca cezaevi duvarlarının içerisinde kapalı kalması şaşırtıcı olmamıştır. Aslında başvuran, hayal kırıklığı ve gerginliği nedeniyle, yaşam desteği sunan hemodiyalize girmek için hücrelerinden ayrılmayı bile birçok kez reddetmiştir.

D.G. / Polonya (no. 45705/07)

12 Şubat 2013

Tekerlekli sandalyeye bağlı bir paraplejik olan ve birtakım sağlık sorunları bulunan başvuran, tutulması esnasında kendisine sağlanan bakımın ve tutulma koşullarının, tıbbi ihtiyaçlarına uygun olmamasından şikâyet etmiştir. Başvuran özellikle, cezaevi olanaklarının tekerlekli sandalye kullanımına uygun olmadığını ve bu durumun tuvalet kullanımına erişim konusunda sorunlara yol açtığını ve kendisine yeterli şekilde inkontinans bezi sağlanmadığını ileri sürmüştür.

Mahkeme, başvuranın özel ihtiyaçları dikkate alındığında, başvuranın tutukluluğunun fiziki koşulları açısından Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir.

Bk. ayrıca: 25 Haziran 2013 tarihli **Grimailovs / Letonya** kararı.

Zarzycki / Polonya

6 Mart 2013

Her iki önkolu da kesik olan başvuran engellidir. Başvuran, özel ihtiyaçlarına yönelik tıbbi yardım olmadan ve daha gelişmiş biyomekanik protez kolların masrafının kendisine geri

ödemesi yapılmadan, üç yıl dört ay boyunca tutulmasının aşağılayıcı olmasından şikayet etmiştir. Başvuran sonuç olarak, belirli günlük temizlik ve giyinme işlerine yardım etmeleri için diğer tutuklulara bağımlı olmak zorunda bırakılmıştır.

Mahkeme Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele) **ihlal edilmediğine** karar vermiştir. Mahkeme özellikle, cezaevi yönetiminin başvurana yönelik proaktif yaklaşımını vurgulamıştır (temel mekanik protez başvuran için ücretsizdi ve biyomekanik protez masraflarının küçük bir bölümünün geri ödemesi de yapılmaktaydı). Bu nedenle yetkililer, başvuranın özel ihtiyaçlarının gerektirdiği düzenli ve yeterli yardımı kendisine sağlamışlardır. Ayrıca, başvurana aşağılamaya ya da küçük düşürmeye yönelik herhangi bir olay ya da belirgin bir kasıt olduğunu gösteren bir delil bulunmamaktaydı. Dolayısıyla, önkolları kesik olan bir tutuklu/hükümlü alıkonmanın zorlukları bakımından daha hassas olsa da, mevcut davada başvurana yapılan muamele, Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı olarak aşağılayıcı muamele teşkil etmesi için gerekli görülen zorluk eşiğine ulaşmamıştır.

Helhal / Fransa

19 Şubat 2015

Alt ekstremitte paraplejisi ile üriner ve fekal inkontinansı bulunan başvuran, ciddi engeli bulunduğu dikkate alındığında, devam eden tutukluluk halinin insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele teşkil ettiğini belirterek şikayette bulunmuştur.

Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mahkeme özellikle, başvuranın engeli göz önünde bulundurulduğunda, devam eden tutukluluk halinin tek başına insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele teşkil etmemesine karşın, başvurana sağlanan fiziksel rehabilitasyon tedavisinin yetersizliğinin ve cezaevi müstemilatının başvuranın engeline uyarlanmamasının Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlalini teşkil ettiğini kaydetmiştir. Mahkeme ayrıca somut davada, kısıtlı hareket imkânı bulunan kişilere uygun duş yerleri olmadan, başvurana duş alırken tutuklu bir hemsini tarafından sağlanan yardımın, Devletin sağlık ve güvenliğe ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmek açısından yeterli olmadığını da belirtmiştir.

Yaşlı ve Hasta Tutuklu/Hükümlülere Yönelik Muamele

Papon / Fransa

7 Haziran 2001 (kabul edilebilirliğe ilişkin karar)

İnsanlığa karşı işlenen suçlara yardım ve yataklık ettiği gerekçesiyle hapis cezası infaz edilmekte olan başvuran, şikayette bulunduğu anda 90 yaşındaydı. Başvuran, bu yaşta bir kişinin cezaevinde tutulmasının Sözleşme'nin 3. maddesine (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya ceza yasağı) aykırı olduğunu ve tutulduğu cezaevindeki tutukluluk koşullarının, aşırı yaşlılığa ve sağlık durumuna uygun olmadığını ileri sürmüştür.

Mahkeme başvuruyu **kabul edilemez** (açıkça dayanaktan yoksun) olarak beyan etmiştir. Mahkeme, belirli durumlarda yaşlı bir kişinin uzun bir süre boyunca tutulmasının Sözleşme'nin 3. maddesi (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya ceza yasağı) kapsamında bir sorun teşkil edebileceğine yönelik ihtimali hesaba katmakla birlikte, her bir davanın kendine has koşullarda dikkate alınması gerektiğinin altını çizmiştir. Mahkeme ayrıca, Sözleşme'ye taraf hiçbir partinin alıkonma açısından üst yaş sınırının bulunmadığını belirtmiştir. Mahkeme mevcut davada, başvuranın genel sağlık durumu ve alıkonma koşulları dikkate alındığında, kendisine yapılan muamelenin, Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamına girmesi için gerekli görülen zorluk seviyesine ulaşmadığına karar vermiştir. Başvuranın kalp rahatsızlıkları bulunmasına rağmen, genel durumu bir uzman raporuyla “iyi” olarak belirtilmiştir.

Ayrıca bk.: kabul edilebilirliğe ilişkin 5 Nisan 2001 tarihli **Priebke / İtalya** kararı; kabul edilebilirliğe ilişkin 29 Mayıs 2001 tarihli **Sawoniuk / Birleşik Krallık** kararı.

Farbtuhs / Letonya

2 Aralık 2004

1940 ve 1941 yıllarında Stalinist baskı dönemi boyunca, onlarca Letonya vatandaşının sınır dışı edilmesi ve ölümündeki rolü nedeniyle insanlığa karşı suç işlediği ve soykırım gerçekleştirdiği gerekçesiyle, 2009 yılının Eylül ayında mahkûm edilen başvuran, yaşı, sağlığının kötü olması ve özel ihtiyaçlarının Letonya cezaevleri tarafından karşılanmadığı dikkate alındığında, uzun hapis cezasının, Sözleşme'nin 3. maddesine (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) aykırı muamele teşkil etmesinden şikâyet etmiştir. Ulusal mahkemeler 2002 yılında, *diğerlerine ilaveten*, başvuranın cezaevindeyken iki hastalığa daha yakalandığını ve durumunun genel olarak kötüye gittiğini tespit ederek, cezasının geri kalanını affetmişlerdir. Başvuran bir sonraki gün tahliye edilmiştir.

Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Başvuran cezaevine gönderildiğinde, 84 yaşında, paraplejik ve yardım olmadan günlük işleri yerine getiremeyecek ölçüde engelliydi. Ayrıca, başvuran gözaltına alındığında, büyük çoğunluğu kronik ve tedavisi mümkün olmayan ciddi rahatsızlıkları bulunmaktaydı. Mahkeme ulusal yetkililerin, böyle bir kişiyi hapse atmaya karar verdiklerinde, özellikle alıkonma koşullarının, alıkonan kişinin sağlıksız olması nedeniyle ortaya çıkan özel ihtiyaçları bakımından uygun olduğunun güvence altına alınması konusunda dikkatli olmaları gerektiğini değerlendirmiştir. Davanın koşulları dikkate alındığında Mahkeme, başvuranın yaşını, sağlıksız olmasını ve durumunu dikkate alarak, başvuranın devam eden tutukluluğunun uygun olmadığına karar vermiştir. Başvuranın içine sokulduğu durum, Sözleşme'nin 3. maddesi anlamı dahilinde aşağılayıcı muamele teşkil edecek ölçüde kalıcı endişe duymasına, aşağılık hissi ve küçük düşme hissi yaşamasına yol açmıştır. Cezaevi müdürünün, başvuranın tahliye edilmesi amacıyla tıbbi delillerle desteklenen resmi bir başvuru yapmasına rağmen, Letonyalı yetkililer, başvuranın cezaevinden tahliyesini bir yıldan uzun bir süre geciktirerek, başvurana Sözleşme'nin 3. maddesi hükümlerine uygun bir şekilde muamele etmemişlerdir.

Contrada (no. 2) / İtalya

11 Şubat 2014

Yaklaşık olarak 83 yaşında olan başvuran özellikle, yaşı ve sağlık durumu dikkate alındığında, cezasının infazının geri bırakılmasına ya da cezasının ev hapsine çevrilmesine yönelik taleplerinin yetkililerce sürekli olarak reddedilmesinin, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele anlamına geldiğini ileri sürmüştür.

Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, başvuranın birtakım ciddi ve karmaşık tıbbi rahatsızlıkları bulunduğu ve yargılamalar esnasında yetkili mercilere sunulan tüm tıbbi rapor ve belgelerin tutarlı ve tartışmasız bir şekilde, başvuranın sağlık durumunun, kendisinin maruz bırakıldığı cezaevi rejimine uygun olmadığını tespit ettiğinin açık olduğunu gözlemlenmiştir. Mahkeme ayrıca, başvuranın cezasının ev hapsine çevrilmesine yönelik talebinin, 2008 yılına kadar, yani ilk talebinin ardından dokuz ay sonrasına kadar kabul edilmediğini vurgulamıştır. Yetkililerin elinde bulunan tıbbi raporlar, başvuranın cezasının ev hapsine çevrilmeden önce geçen süre ve başvuranın taleplerinin reddedilmesi için gösterilen gerekçeler ışığında, Mahkeme, başvuranın devam eden alıkonmasının Sözleşme'nin 3.

maddesi uyarınca insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağına uygun olmadığına karar vermiştir.

Akıl Hastalığı Bulunan Tutuklu/Hükümlülere Yönelik Muamele

Kudla / Polonya

26 Ekim 2000 (Büyük Daire)

Kronik depresyon hastası olan ve iki kez intihar teşebbüsünde bulunan başvuran özellikle, tutukluluk sürecinde, yeterli psikiyatrik tedavi görmemesi nedeniyle şikâyetle bulunmuştur.

Mahkeme intihar teşebbüslerinin, yetkililerin belirgin bir kusuruyla bağlantılı olamayacağını tespit etmiş ve başvuranın uzman doktorlar tarafından muayene edildiğini ve sık sık psikiyatrik yardım aldığını gözlemlemiştir. Bu nedenle Mahkeme 3. **maddenin** (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edilmediği** sonucuna varmasına karşın, belirtilen hüküm uyarınca, Devletin, alıkoyma yönteminin alıkonan kişiyi tutukluluğun tabiatında bulunan kaçınılmaz sıkıntı düzeyini aşacak ölçüde yoğun bir zorluğa maruz bırakmadığını ve yeterli tıbbi yardım sağlanarak sağlık ve refahının yeterli olacak şekilde güvence altına alındığını temin etmesi gerektiğinin altını çizmiştir.

Gennadiy Naumenko / Ukrayna

10 Şubat 2004

Başvuran 1996 yılında idama mahkum edilmiştir. Ceza 2000 yılında, halen infaz edilmekte olan müebbet hapse çevrilmiştir. Başvuran, 1996 ve 2001 yılları arasında cezaevinde bulunduğu dönemde, Sözleşme'nin 3. maddesine (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) aykırı muameleye maruz bırakıldığını, özellikle de yanlış bir şekilde ilaç içmeye zorlandığını ileri sürmüştür.

Mahkeme, Sözleşme'nin 3. **maddesinin** (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edilmediğine** karar vermiştir. Ne kadar rahatsız edici olursa olsun, gerekli olduğu ikna edici bir şekilde gösterildiği takdirde, terapötik tedavi ilke olarak Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı olarak görülemez. Tanıkların ifadeleri, tıbbi dosya ve başvuranın kendi ifadeleri dikkate alındığında, başvuranın ciddi ruhsal sıkıntılarının olduğu ve iki kez kendi yaşamına son verme teşebbüsünde bulunduğu açıktır. Başvuran, semptomlarının azaltılması amacıyla ilaç tedavisine başlatılmıştır. Bu bağlamda Mahkeme, başvuranın sağlık dosyasında sadece,

kendisinin tedaviye razı olup olmadığının belirlenmesini imkânsız kılan genel ifadelerin bulunmasını oldukça üzücü olarak değerlendirmiştir. Ancak Mahkeme, kendi rızası olmasa bile, yetkililerin kendisine ilaç tedavisi uygulamakla hatalı davrandığını gösteren, yeterince ayrıntılı ve güvenilir herhangi bir delilin başvuran tarafından sunulmadığını tespit etmiştir. Mahkeme mevcut davada, başvuranın, Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı bir şekilde ilaç içmeye zorlandığına yönelik olarak makul şüphenin ötesinde bir tespitin yapılması bakımından yeterli delile sahip olmadığını belirtmiştir.

Rivière / Fransa

11 Temmuz 2006

Başvuran, cezaevi dışında tedavi olmasını gerektiren psikiyatrik sorunları bulunmasına rağmen (başvurana intihar eğilimi içeren akıl hastalığı teşhisi konmuş ve uzmanlar, özellikle de kendini boğma dürtüsü olmak üzere, başvuranın davranışlarının belirli yönleri nedeniyle endişe duymuşlardır), devam eden tutukluluk durumundan şikayet etmiştir.

Mahkeme, başvuranın uygun tıbbi gözetimden yoksun bir şekilde devam eden tutukluluk durumunun, Sözleşme'nin **3. maddesine aykırı olarak** insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele teşkil ettiğine karar vermiştir. Ciddi akıl hastalığı ve intihar eğilimi bulunan hükümlüler, hüküm giydikleri suçun ciddiyetine bakılmaksızın, kendi durumlarına göre ayarlanmış özel tedbirlere ihtiyaç duymaktadırlar.

Novak / Hırvatistan

14 Haziran 2007

Başvuran özellikle, tutukluluğu esnasında, psikiyatrik sağlık durumu –post travmatik stres bozukluğu- açısından yeterli tıbbi tedaviden yoksun olmasından şikayet etmiştir.

Mahkeme, tutukluluk koşullarının, akıl sağlığının kötüleşmesine yol açtığını kanıtlayan herhangi bir belgenin başvuran tarafından ibraz edilmediğini dikkate alarak, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edilmediğine** karar vermiştir.

Dybeku / Arnavutluk

18 Aralık 2007

Başvuran, 2003 yılında cinayet ve yasadışı patlayıcı maddeleri bulundurduğu gerekçesiyle ömür boyu hapis cezasına mahkum edildiğinde, birkaç yıldır kronik paranoid şizofreni hastalığına sahipti. Başvuran, söz konusu hastalıkla ilgili olarak çeşitli psikiyatri hastanelerinde tedavi görmüştür. Başvuran normal bir cezaevine yerleştirilmiştir. Başvuran burada odasını sağlık durumları iyi olan kişilerle paylaşmış ve sıradan bir tutuklu/hükümlü muamelesi görmüştür. Başvuranın babası ve avukatı, cezaevi hastanesi idaresinin uygun tıbbi tedaviyi uygulamadığını ve bu nedenle başvuranın sağlık durumunun kötüleştiğini belirterek şikayette bulunmuştur. Başvuranın babası ve avukatının şikayetleri reddedilmiştir.

Mahkeme özellikle, başvuranın psikolojik durumunun, kendisini sıradan tutuklulara nazaran daha savunmasız kıldığını ve tutukluluğunun, sıkıntı, acı ve korku hislerini şiddetlendirdiğini belirterek, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Arnavutluk Hükümetinin, özel sağlık durumuna rağmen başvuranın diğer tutuklu/hükümlüler ile aynı muameleyi gördüğünü kabul etmesi, Avrupa Konseyinin akıl hastalığı bulunan tutuklu/hükümlülerle ilgilenilmesine yönelik tavsiye kararlarıyla bağdaşmadığını göstermiştir.

Ayrıca, Sözleşme'nin **46. maddesi** (kararların bağlayıcılığı ve infazı) uyarınca, Mahkeme Arnavutluk'u, acil bir konu olarak, sağlık durumları nedeniyle özel bakıma ihtiyaç duyan tutuklu ve hükümlülere uygun tutukluluk koşullarının ve özellikle yeterli tıbbi tedavinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almaya davet etmiştir.

Renolde / Fransa

16 Ekim 2008

Söz konusu dava, kendisine zarar vermesine yol açabilen akut psikotik bozuklukları bulunan başvuranın erkek kardeşinin, disiplin hücresinde kırk beş gün boyunca tutulması ve intihar etmesi ile ilgilidir.

Başvuranın erkek kardeşinin daha önce intihar teşebbüsünde bulunmuş olmasına ve akli denge durumuna yönelik konulan teşhise rağmen, kendisinin herhangi bir psikiyatri kurumuna yatırılmasının gerekli olup olmadığına yönelik herhangi bir görüşme olmamıştır. Ayrıca, günlük içtiği ilaçlara ilişkin herhangi bir denetlemenin yapılmaması da ölümünde rol oynamıştır. Mahkeme, mevcut davanın koşullarını dikkate alarak, Sözleşme'nin **2. maddesine** (yaşam hakkı) **aykırı olarak** yetkililerin, başvuranın erkek kardeşinin yaşam hakkını korumaya yönelik pozitif yükümlülüklerini yerine getirmedeğini tespit etmiştir. Mahkeme

ayrıca, başvuranın kardeşine uygulanan ve fiziksel ve ruhsal direncini kırma eğiliminde olan disiplin cezasının ağırlığı nedeniyle, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Başvuranın kardeşi söz konusu zamanda acı ve sıkıntı çekmekteydi. Nitekim, ölümünden sekiz gün önce, durumu avukatını o kadar endişelendirmiştir ki, avukatı, ceza hücresinde tutulmasının uygun olup olmadığının psikiyatrik açıdan değerlendirilmesine yönelik bir karar vermesi amacıyla derhal nöbetçi hâkime talepte bulunmuştur. Dolayısıyla, başvuranın erkek kardeşine uygulanan ceza, akıl hastalığı bulunan kişiler açısından gerekli olan tedavi standardına uygun olmamış ve insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele teşkil etmiştir.

Slawomir Musial / Polonya

20 Ocak 2009

Erken çocukluk döneminden itibaren sara hastalığı bulunan ve yakın zamanda şizofreni ve diğer akıl hastalıkları teşhisi konulan başvuran, özellikle tutulduğu süreçte kendisine sağlanan tıbbi bakım ve tedavinin yetersiz olmasından şikayet etmiştir.

Mahkeme, başvuranın tutulma koşullarının sıradan tutuklu/hükümlüler açısından bile uygun değilken, ruhsal bozukluk geçmişi bulunan ve özel tedavi ihtiyacı bulunan bir kişi için hiç uygun olmadığını tespit etmiştir. Özellikle, başvuranın tutulduğu dönemin büyük çoğunluğunda, yetkililerin başvuranı uygun bir psikiyatri hastanesinde ya da özel psikiyatri koğuşu bulunan bir tutukevinde tutmaması, başvuranın sağlığını riske maruz bırakmış ve stres ve endişe duymasına yol açmıştır. Yetkililer ayrıca, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin, ciddi ruhsal sağlık sorunları bulunan tutuklu/hükümlülere yönelik tavsiye kararlarını⁴ göz ardı etmiştir. Özetlemek gerekirse, yetersiz tıbbi bakım ve başvuranın uygunsuz tutulma koşulları, başvuranın sağlığı ve refahı bakımından açık bir şekilde zararlı etkiye sebep olmuştur. Başvuranın maruz kaldığı muamele, mahiyeti, süresi ve ağırlığı nedeniyle, **Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı olarak**, insanlık dışı ve aşağılayıcı olarak nitelendirilmelidir.

Ayrıca, Sözleşme'nin **46. maddesi** (kararların bağlayıcılığı ve infazı) uyarınca, Polonya'da yer alan tutukevlerindeki aşırı yoğunluk sorununun mahiyeti ve bu sorun nedeniyle ortaya çıkan yetersiz yaşam ve hijyen koşulları dikkate alındığında, Mahkeme, özellikle de sağlık durumları nedeniyle özel bakıma ihtiyaç duyan tutuklu/hükümlüler için uygun tutukluluk

⁴ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere, cezaevinde tıbbi bakımın ahlaki ve kurumsal yönleri hakkındaki **R(98)7 sayılı Tavsiye Kararı** ve Avrupa Cezaevi Kuralları hakkındaki 11 Ocak 2006 tarihli (2006)2 sayılı Tavsiye Kararı.

koşullarının sağlanması amacıyla, gerekli yasal ve idari tedbirlerin derhal alınması gerektiğine karar vermiştir. Davanın kendine özgü koşulları ve Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlaline derhal son verilmesine yönelik acil ihtiyaç dikkate alındığında, Mahkeme Polonya'nın mümkün olan en kısa sürede, başvuranın, kendisine gerekli psikiyatrik tedaviyi ve sürekli tıbbi gözetimi sağlayabilecek özel bir kuruma nakledilmesini sağlaması gerektiğine karar vermiştir.

Raffray Taddei / Fransa

21 Aralık 2010

Anoreksi ve Munchausen sendromu (hastalık taklidi yapma ihtiyacı olarak nitelendirilen bir akıl hastalığı) dâhil birtakım tıbbi sorunları bulunan başvuran, devam eden tutukluluğu ve sağlık sorunlarına yönelik olarak kendisine uygun tedavinin sağlanmaması nedeniyle şikayette bulunmuştur.

Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mahkeme özellikle, başvuranın sağlık durumu nedeniyle, uygun bir tesiste kendisine özel bakım sağlanmasına yönelik gerekliliğin yetkililerce yeterince dikkate alınmamasının ve hassas olmasına rağmen nakil işlemlerinin gerçekleştirilmesi ile birlikte erteleme talebinin ardından uzun bir belirsizliğin yaşanmasının, başvuranı, tutukluluğun tabiatında kaçınılmaz olarak bulunan sıkıntı seviyesini aşan zorluğa maruz bırakabileceğini belirtmiştir.

M.S / Birleşik Krallık (no. 24527/08)

3 Mayıs 2012

Akıl hastası olan başvuran, akut akıl hastalığından muzdarip olduğu bir dönemde, ağır bir şekilde ruhsal bozukluğu bulunduğu ve acilen hastanede tedavi görmesi gerektiği açık bir şekilde ortadayken, polis nezaretinde tutulması nedeniyle şikâyet etmiştir.

Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, polislerin kasti bir ihmalinin bulunmamasına rağmen, başvuranın uygun psikiyatrik tedaviden yoksun bir şekilde uzun süre alıkonmasının, insanlık onurunu zedelediğini tespit etmiştir.

Claes / Belçika

10 Ocak 2013

Söz konusu dava, cezai ehliyeti olmadığı tespit edilen akıl hastası bir cinsel suçlunun, uygun tıbbi bakımdan mahrum bir şekilde sıradan bir cezaevinin psikiyatri koğuşunda on beş yıldan uzun bir süre boyunca hapsedilmesi ile ilgilidir.

Mahkeme, ulusal yetkililerin başvurana yeterli bakımı sağlamadığını ve bu nedenle başvuranın aşağılayıcı muameleye maruz kaldığını tespit ederek, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mahkeme özellikle, başvuranın uygun tıbbi bakımdan yoksun bir şekilde ve ciddi bir süre boyunca, gerçekçi bir değişim umudu olmadan, psikiyatri koğuşunda devam etmekte olan tutukluluk sürecinin, tutukluluğun özünde kaçınılmaz olarak bulunan sıkıntının ötesinde ıstıraba yol açan aşırı zorluğa neden olduğunu gözlemlemiştir. Başvuranın davranışları nedeniyle hangi engeller ortaya çıkmış olursa olsun, bu engeller, psikiyatri hastanelerinde ve daha da belirgin bir şekilde cezaevi ortamında bulunan hastaların aşağılık duygusu ve güçsüzlük içeren konumlarından dolayı, Devleti pozitif yükümlülüklerinden muaf tutmamaktadır.

Mahkeme bu kararında, başvurana ilişkin durumun aslında yapısal bir sorundan kaynaklandığını vurgulamıştır. Cezaevinin psikiyatri koğuşlarında tutulan kişilere sağlanan bakımın yetersiz olmasıyla birlikte, bu kişilerin cezaevi dışında yer alan tesislere yerleştirilmesi de, psikiyatri hastanelerinde yeterince yer olmaması ya da ilgili mevzuatın, bu kişilerin dışarıda yer alan tesislere yerleştirilmesi yönünde bir talimatta bulunmaları bakımından, akıl sağlığı yetkililerine izin vermemesi nedeniyle mümkün olmamaktadır.

Ayrıca bkz. 9 Ocak 2014 tarihli [Lankester / Belçika](#) kararı

Madde Bağımlılığı Bulunan Tutuklu/Hükümlülere Yönelik Muamele

McGlinchey ve Diğerleri / Birleşik Krallık

29 Nisan 2003

Söz konusu dava, uzaklaşma semptomları yaşayan bir eroin bağımlısına cezaevi yetkililerince sağlanan tıbbi bakımın yeterli olup olmamasıyla ilgilidir. Hırsızlık gerekçesiyle 1998 yılının Aralık ayında dört aylık hapis cezasına mahkûm edilen söz konusu kişi cezaevinde bulunduğu dönemde, eroinden uzaklaşma semptomları göstermiş, sıklıkla kusma nöbeti geçirmiş ve önemli ölçüde kilo kaybetmiştir. Söz konusu kişi, bir doktor tarafından muayene edilmiş ve cezaevinde bir hafta geçirdikten sonra durumu kötüleştiği için, 1999 yılının Ocak ayında

hayatını kaybettiği hastaneye yatırılmıştır. Söz konusu kişinin çocukları ve annesi olan başvurular özellikle, söz konusu kişinin, ölümünden önce cezaevinde insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleye maruz kalmasından şikâyet etmişlerdir.

Mahkeme özellikle de tıbbi kayıtlar olmak üzere, elinde bulunan delillere dayanarak, başvuruların, eroinden uzaklaşma semptomlarına yönelik olarak cezaevi yetkililerince söz konusu kişiye ilaç sağlanmadığı ve ceza olarak hücrelerine kilitlendiği yönündeki iddialarının asılsız olduğu sonucuna varmıştır. Ancak, söz konusu kişinin eroinden uzaklaşma semptomlarına yönelik tedavi edilmesi açısından yeterince çaba gösterilmediği ya da bu yönde bir tedavinin yeterince hızlı sağlanmadığına ilişkin şikâyetlerle ilgili olarak Mahkeme, söz konusu kişinin durumunun, 7 ve 12 Aralık 1998 tarihleri arasında düzenli olarak gözetlendiği anlaşılrsa da, söz konusu kişinin bu süre boyunca sürekli olarak kustuğunu ve çok fazla kilo kaybettiğini tespit etmiştir. Sonraki günlerde, söz konusu kişinin durumunda bazı iyileşme belirtileri görülmesine rağmen, Mahkeme sahip olduğu kanıtlar ışığında, söz konusu kişinin, 14 Aralık 1998 tarihine kadar, çok fazla kilo verip susuz kaldığı sonucuna varmıştır. Bu durum, söz konusu kişinin sıkıntı ve ızdırap çekmesine neden olmasının yanı sıra, sağlığına yönelik ciddi risk teşkil etmiştir. Mahkeme cezaevi yetkililerinin, Sözleşme'nin **3. maddesine** (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) **aykırı olarak**, söz konusu kişiye gerekli tıbbi bakım sağlama yönündeki görevlerini yerine getirmedikleri sonucuna varmıştır.
